

משיב כהלכה ל"ג בעומר תשעה

שאלות ל"ג בעומר תשעה

א. תלמידי ר"ע פסקו למות בל"ג בעומר. כתב בשולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תצג סעיף ב, נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג בעומר שאומרים שאז פסקו מלמות, וכו' וכתב ברמ"א הגה: ובמדינות אלו אין נוהגין כדבריו, אלא מסתפרין ביום ל"ג ומרבים בו קצת שמחה ע"כ. ומשמע דריבוי השמחה ג"כ שייך לזה שפסקו מלמות, וצ"ע הרי מכיון שמתו כולם א"כ מה יש לשמוח בכך שפסקו מלמות, הרי פשוט פסקו למות מכיון שכולם מתו.

ב. עוד בעניין הג"ל. גם קשה דהנה בגמ' מבואר ביבמות דף סב עמוד ב, אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, וכו'. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת. ומבואר דמתו עד עצרת, א"כ מהו שכתבו הטור והשו"ע שבל"ג בעומר פסקו למות, הא בגמ' מבואר שמתו עד עצרת.

ג. מיתת תלמידי ר"ע. שם בגמ' - וכולן מתו מפסח עד עצרת, וצ"ע ע"פ החשבון כל יום מימי הספירה מתו 800 מתלמידי של רבי עקיבא, וא"כ למה יתר התלמידים לא חזרו בתשובה, אחר שראו מה קרה לחבריהם.

ד. האיסור לשבח גוי. בגמ' שבת דף לג ע"ב, ואמאי קרו ליה ראש המדברים בכל מקום? דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, ויתבי יהודה בן גרים גביהו. פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו: תקנו שזוקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. וכו', צ"ע איך שיבח ר' יהודה את הרומיים הרי איכא בזה איסור דולא תחנם דילפינן מיניה בגמ' ע"ז לא תתן להם חן ופירש"י שלא יאמר כמה עובד מוכבים זה נאה, ומפורש ברמב"ם הל' ע"ז פ"י ה"ד, דאסור לספר בשבחן וכו' קל וחומר שיספר בשבח מעשיו.

ה. במחלוקת רבי יהודה ורשב"י. (שם בגמ') פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו: תקנו שזוקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. רבי יוסי שתק. נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתקנו - לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שזוקים - להושיב בהן זונות, מרחצאות - לעדן בהן עצמן, גשרים - ליטול מהן מכס. צ"ע דבויכוח זה חזינן להדיא שלא כרבי יהודה אלא כרשב"י בגמ' בעבודה זרה דף ב ע"ב, שרשב"י צדק, דאיתא שם שלעת"ל אמר להם הקדוש ברוך הוא (לרומיים): במאי עסקתם? אומרים לפניו: רבש"ע, הרבה שזוקים תקנינו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: שוטים שבעולם, כל מה שעשייתם - לצורך עצמכם עשייתם, תקנתם שזוקים להושיב בהן זונות, מרחצאות - לעדן בהן עצמכם, וא"כ זו תימה על רבי יהודה וצ"ב.

ו. לשון הרע על רשב"י. (שם בגמ') הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם, ונשמעו למלכות תלמוד בבלי אמרו (הרומאים): יהודה שעילה - יתעלה, יוסי ששתק - יגלה לציפורי, שמעון שגינה - יהרג. ובהמשך שם בדף לד עמוד א נפק (רשב"י) לשוקא, חזייה ליהודה בן גרים, אמר: עדיין יש לזה בעולם? נתן בו עיניו, ועשהו גל של עצמות. והנה מה שהקפיד עליו כ"ב, ביאר במנורת המאור (פרק יח - לשון הרע עמוד 354) 'פגע ביהודה בן גרים. אמר' עדין בעל לשון הרע בעולם. נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות', וצ"ע הרי איתא בבבא בתרא דף לט עמוד א כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית משום לישנא בישא, (ומשום שזוהו עבידא לאיגלווי), וא"כ כאן מכיון שרשב"י אמר זאת בפני שלושה הרי אין איסור לשון הרע, לומר את מה שהוא אמר לאחרים, וא"כ מדוע נענש על כך שסיפר זאת.

ז. יכול אני לפטור את העולם מן הדין. בגמ' סוכה דף מה עמוד ב, ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי: יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואילמלי אליעזר בני עמי - מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו - מיום שנברא העולם עד סופו. וברש"י פירש שצ"ע הצער והייסורים שסבל שהיה במערה י"ג שנים, וצ"ע דהרי מצינו צדיקים שהיה להם צער גדול מזה הצער ולא מצינו שאמרו אצלם כן. וגם צ"ע אם היה בכחו של רשב"י לפטור את כל העולם מן הדין, מדוע באמת לא עשה כן.

ח. חידה. כיצד ייתכן שיהיה מותר לשרוף ארון קודש ופרוכת של בימה במדורת ל"ג בעומר.

ט. חידה. העשרים וארבע אלף תלמידי ר"ע, גלגול של איזה נשמות הם היו.

י. חידה. איזה דבר קרה בל"ג בעומר בדור המדבר, שיש מי שאומר שמחמתו אנו קצת מרביין בו בשמחה ביום זה.

כללי השתתפות במדור משיב כהלכה

1. כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה על סך 1000 ₪. 2. כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכוייו בהגרלה. 3. כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה ייבדק תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות. 4. ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש. 5. שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו. (לברורים ופרטים נוספים בטלפון 0573154010 בשעות הערב בין 8:00 ל-9:00 בלבד). השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. ייש עדיפות לשלוח התשובות מוקלד במייל כי כך זה ייכנס בעזרי"ל לספר שיצא לאור בעתיד בל"נ.

תשובות ניתן לשלוח עד ר"ח סיון

משיב כהלכה ל"ג בעומר תשעה

שאלות ותשובות בעניני ל"ג בעומר

השמה בל"ג בעומר שתלמידי ר"ע פסקו למות?!

שאלה. כתב בשולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תצג סעיף ב, נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג לעומר שאומרים שאז פסקו מלמות, וכו' וכתב ברמ"א הגה: ובמדינות אלו אין נוהגין כדבריו, אלא מסתפרין ביום ל"ג ומרבים בו קצת שמחה ע"כ. ומשמע דריבוי השמחה ג"כ שייך לזה שפסקו מלמות, וצ"ע הרי מכיון שמתו כולם א"כ מה יש לשמוח בכך שפסקו מלמות, הרי פשוט פסקו למות מכיון שכולם מתו.

תשובה.

הגר"ק שליט"א בספר דרך שיחה תירץ: רובם מתו ונשארו מעט, וכעין שכתבו התוס' (בבא בתרא קכ"א, א' ד"ה יום) שהיו שנשארו ולא מתו במותי מדבר. (ועיין ביאור הגר"א סי' תצ"ג שדימה את הענין שמצאנו שכאשר פסקו למות יש יום טוב).

תלמידי ר"ע פסקו למות בל"ג בעומר או בחג השבועות

שאלה. גם קשה דהנה בגמ' מבואר ביבמות דף סב עמוד ב, אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, וכו'. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת. ומבואר דמתו עד עצרת, א"כ מהו שכתבו הטור והשו"ע שבל"ג בעומר פסקו למות, הא בגמ' מבואר שמתו עד עצרת.

תשובה.

א] בפוסקים נראה שבאמת יש כאן ב' דעות - האם פסקו למות בל"ג בעומר או שנמשכה מיתתן עד עצרת. ראה בפרי חדש אורח חיים סימן תצג, כבר הרגיש בושיא זו, וכתב ז"ל ומה שכתב בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר. בפרק הבא על יבמות [יבמות סב, ב] גרסין אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, תנא וכולן מתו מפסח עד עצרת, ומסיים התם דמתו במיתת אסכרה, ואפשר שמה שלא היו נוהגים כבוד זה לזה היה מחמת איזה לשון הרע שהיה ביניהם, וכדאמרינן בפרק במה מדליקין [שבת לג, א], סימן ללשון הרע אסכרה, ובמדרש בראשית רבה פרשה ס"א [אות ג] לא מיייתי אלא שבפרק אחד מתו, אבל בסוף מדרש [רבה] קהלת [פרשה יא אות י] איתא שמתו בין פסח לעצרת, ובלשון זה יכולים אנו לומר בל"ג לעומר פסקו למות, אבל לשון תלמודינו משמע שנמשכה מיתתן עד העצרת, אבל דעת המחבר להקל מל"ג לעומר ואילך וכמו שכתב ההגה, ועד ל"ג דנקט, עד ועד בכלל קאמר, וכדלקמן בסעיף ב':

וראה ג"כ לשון האבודרהם (תפילות הפסח ד"ה כל ארבע) 'וכן כתב אבן הירחי ששמע בשם ה"ר זרחיה הלוי שמצא כתוב בספר ישן הבא מספרד שמתו מפסח ועד פרוס העצרת ומאי פרוס פלגא מדתנן (פס' ו, א) שואלין בהלכות הפסח קודם הפסח ל' יום ופלגא חמשה עשר יום קודם העצרת וזהו ל"ג לעומר ע"כ'. מבואר אם כן שגרס בגמ' 'עד פרוס עצרת' ואם כן קושיא מעיקרא ליתא. ובפרישה כתב לדעות שלא מתו כל הימים אלא רק ל"ג ימים, ופסקו למות הכוונה שכך מניין הימים שלאחר מכן פסקו מלמות.

ב] כתב הגאון רבי חנוך קרלנשטיין זצ"ל בקונטרס בעניני חג הפסח - כבר ביארו בזה דבאמת לא מתו עד עצרת אך הסיבה שנענשו בתקופה זו הוא משום שזהו התקופה שבין פסח לעצרת, כלומר דכיון דזהו ימי הספירה ותקופת ההכנה למתן תורה לכן נענשו דוקא בזמן זה ולא בזמן אחר.

[ונראה להוסיף דמה שההכנה למתן תורה היא אחדות והזהירות בבין אדם לחבירו הוא משום, שהנה מצינו שמה שזיזין ישראל כנגד ההר כאיש אחד בלב אחד, הוא הגורם שזיכה אותם לקבל את התורה, דזהו אחד מהתנאים לקבל את התורה, והרי אורייתא וישראל וקוב"ה חד, ומשמע שבלא מציאות זו שכולהו יהיו חד לא שייך להשיג ולהתדבק בתורה, וממילא א"ש שלכן מיתתן הייתה בתקופה זו, מחמת שבתקופה זו הזהירות בענינים אלו היא יותר גדולה].

ועי' בס' משנת רבי אהרן למרן הגר"א קוטלר זצ"ל ח"א עמ' פ"ז וח"ג עמ' י"ז ועמ' י"ח שביאר בזה דכיון דימים אלו הם ימי העבודה על מ"ח הקנינים שהתורה נקנית בהם לכן דקדקו עמהם דוקא בימים אלו על ענינים אלו שבין אדם לחבירו שהם יסודי קניני התורה.

משיב כהלכה ל"ג בעומר תשעה

וכן 'יעוי' בס' מכתב מאלוהו למרן הגרא"א דסלר זצ"ל ח"ד עמ' קכ"ד שג"כ כתב דמיתתם של תלמידי ר"ע חי' בתקופה זו כיון שזוהו ימי ההכנה למתן תורה וכן מצאתי בס' שם משמואל ויקרא עמ' צ"ד בשם אביו הגאון בעל אבני נזר זצ"ל דתלמידי ר"ע נענשו בימים אלו כיון שימים אלו מיועדים לתיקון המידות עיי"ש ועי' בס' לב דוד להחיד"א ז"ל סוף פרק ל' והובא בס' בנין עולם פרק ט"ז ז"ל בימי העומר צריך להזהר ביותר בעבודת ה' בתורה ובמצוות וכו' ובפרט בענין שנאת חנם צריך לדקדק מאוד כי ידענו מה היה לתלמידי ר"ע בין פסח לעצרת וכו' וראיתי להרב הגדול עיר וקדיש מוה"ר שלמה אלקבץ הלוי ז"ל בס' ברית הלוי ר"י פ"ה דהטעם לפי שהם ימי הליבון בסוד וספירה לה וגו' וספרתם לכם וגו' וטוב וישר לכל ירא שמים בימים ההם לדאוג על פטירת הצדיקים הללו וכו' עכ"ל ויעויין בס' קף החיים או"ח סימן תצ"ג סק"ה שהביא בשם קדמונים ז"ל על מנהגי ימי הספירה ז"ל וכל זה עושין זכר בכדי להתרחק מהשנאה והקנאה והתאווה והגאווה והכבוד ולקנות מידת הענוה והשלוים עכ"ל והיינו דתכלית כל מנהגי הספירה אינם סתם זכרון על המ שהיה אז, אלא כדי לעוררנו בימים אלו לתקן עניני בן אדם לחבירו, שזוהו ההכנה לקבלת התורה לתן מראשית עניני הבן אדם לחבירו.

מיתת תלמידי ר"ע

שאלה. שם בגמ' - וכולן מתו מפסח עד עצרת, וצ"ע ע"פ החשבון כל יום מימי הספירה מתו 800 מתלמידיו של רבי עקיבא, וא"כ למה יתר התלמידים לא חזרו בתשובה, אחר שראו מה קרה לחבריהם.

תשובה.

נראה דהנה בספר המנהגים (מנהגי חודש אייר וימי ספירת העומר) כתב כי בל"ג בעומר נעצרה המגיפה שהייתה בתלמידי ר' עקיבא ועשו אותו היום יום טוב. י"ח אייר הוא ל"ג בעומר, וא"כ אילו זה היה מגיפה יש לומר שיכולם נחלו בב"א ורק מתו בתוך פרק זמן זה וכבר לא היה שייך ע"ז תשובה.

ובאמת שייך לומר שבאותו הדור כלל לא ידעו את טעם המיתה, וממילא לא ידעו שזה קשור לצורת ההתנהגות שלהם, ורק לאחר מכן עמדו חז"ל והשיגו שמחמת כן מתו, משום שלא נהגו כבוד זה לזה.

האיסור לשיבח גוי

שאלה. בגמ' שבת דף לג ע"ב, ואמאי קרו ליה ראשי המדברים בכל מקום? דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, ויתבי יהודה בן גרים גביהו. פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו: תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. וכו', צ"ע איך שיבח ר' יהודה את הרומיים הרי איכא בזה איסור דולא תחנם דילפינן מיניה בגמ' ע"ז לא תתן להם חן ופירש"י שלא יאמר כמה עובד כוכבים זה נאה, ומפורש ברמב"ם הל' ע"ז פ"י ה"ד, דאיסור לספר בשבחן וכו' קל וחומר שיספר בשבח מעשיו.

תשובה.

א. הנה מצאתי בשפת אמת שם, שכתב ז"ל בגמ' כמה נאים מעשיהם של אומה זו קשה הא כתיב לא תחנם ודרשינן לא תתן להם חן כדאי' בע"ז (כ') וי"ל דגם הוא אמר כן בלשון בתמיהא: - ולפי"ד צ"ל שמה שהרומאים אח"כ אמרו יהודה שעילה יתעלה, היינו דהם רק שמעו מה שאמר בלי הלשון תמיה.

ב. בספר דף על הדף עבודה זרה דף כ עמוד א, הביא מהספר נופת צופים שכתב - אולם י"ל דאיסורו דלא תחנם הוי דוקא בחייו של העכו"ם אולם משמת הגוי ליתנייהו כלל להאי ל"ת, וזהו דנלמד מדוד וגליית שאסור לספר בשבחם של רשעים אף לאחר מותם, דהא הפסוק בשמואל ב' שם איירי לאחר מיתת גליית ואפ"ה לא רצה הכתוב "לספר בשבחן", וע"כ דאף אז אסור, והיינו דמה"ת אסור דוקא "בחייו", אולם מדרבנן אסור אף "במותו" וכנלמד מגליית ודוד, ואתי שפיר. וכן זהו שאמר ר' יהודה "כמה נאים מעשיהן" וכו', דהתכוין על אותם רומיים שכבר מתו דבכה"ג ליכא להאי ל"ת, ומאידיך לא היה עדיין בשעתו להאי איסורא דרבנן דלאחר "מותו", דרק אח"כ אסרוהו חז"ל, ודו"ק. וא"כ אי"צ לדחוק כש"כ השפ"א.

משיב כהלכה ל"ג בעומר תשעה

והעיר שם- אולם יל"ע בזה, דהנה יעו"י ברמב"ם בפ"י דע"ז ה"ד שב' בזה"ל, וכן אסור לספר בשבחן, ואפי' לומר כמה נאה עמו"ם זה "בצורתו", ק"ו שיספר בשבח מעשיו או שיהבב דבר מדבריהם, שנא' "ולא תחנם" לא יהיה להם "חן" בעיניך, מפני שגורם להדבק עמו וללמוד ממעשיו הרעים, עכ"ל יעו"ש. וכ"כ הר"ן [ברד"ו ברי"ף] כדי שלא ימשך אחריהם, עכ"ל ע"ש. וא"כ לפי האי טעמא נראה דאסור זה שייך גם לאחר מיתת הגוי ולא רק "בחיוו", דגם אז ה"ז גורם ללמוד ממעשיו הרעים מתוך "שימשבחים" אותו ואת מעשיו, וא"כ מהיכ"ת למימר דשייך רק "בחיוו" ותו לא, וא"כ יל"ע.

ותירץ- אולם י"ל, דשייך דוקא בידעו ומכירו להאי עמו"ם ולא כשמשפר על גוי שאינו "מכיר", והיינו בין אם המספר מכירו ובין אם השומע מכירו ה"ז עובר ע"ז, אולם אם אין המספר מכירו מקרוב וכן השומע אינו מכירו לא קעברי ע"ז, דהא דוקא כשמכירים אותו "אישית ומקרוב" ועכ"פ יודעים במי מדובר ואיך נראית "צורתו" הוא דאפשר לבוא להדבק בו וללמוד ממעשיו מתוך ש"דמות דיוקנו" עומד לפניו, ואפי' אם מות העמו"ם ג"כ נר' דאיכא להאי אסור אם עכ"פ יודעים מי היה וכו' [וכן יעו"י עד"ז גבי "והיו עיניך רואות את מזריק", לתועלת התלמיד ללמוד מהרב, במס' שקלים (ספ"ב) ומש"כ בס"ד בחידושים שם, ותמצא נחת]. אך כשאינם יודעים "מיהו" וכו' לא יבואו ללמוד ממנו וליתנייהו בכה"ג להאי לא תעשה, ודו"ק.

וא"כ זהו דאמרי' בסוטה שם ד"אסור לספר בשבחן של רשעים" כנלמד מגליית, דאפי' היכא שאינו מכירו ויודעו כלל וכגון בגליית שכל הלומדים את הפסוקים שבנביא אינם מכירים כלל את אותו רשע שכבר מת וחלף לו מן העולם ואף לא ראו "צורתו" וכו' דליכא בכה"ג להאי ל"ת מה"ת, מ"מ אסור מדרבנן לספר בשבחן, דאכתי גם עי"ז אפשר קצת ללמוד משאר מעשיו הרעים, ועוד י"ל דחיישי' שמתוך "שבחו" אתה בא לספר "בגנותו", וכדאשכחן עד"ז בס"מ ב"ב (קסד ב) ובערכין (טז א) דלעולם אל יספר אדם בטובתו של חבירו, שמתוך "טובתו" בא לידי "רעתו" יעו"ש, וברש"י ובר"ג בזה, ולזה אחז"ל שאסור כלל לספר בשבחן אף על פי "שאינו מכירו" וכו', וא"כ אתי שפיר. וכן אתי שפיר בעובדא עם רשב"י דאמר ר' יהודה כמה נאים מעשיהו, דהני "רומאי", דהא איהו וחביריו כלל לא יודעים ולא הכירום כלל רק "שמעו" עליהם ותו לא, דבכה"ג ליכא כלל להאי איסורא דאורייתא. וכן י"ל דלא היה בשעתו לאיסור "דרבנן" שלא לספר בשבחן גם כשאינו מכירו, דרק אח"כ אסרוהו חז"ל ולא בדורו דר' יהודה, ואתי שפיר.

וכן ידוייק בלשון הגמ' וכ"ה ברש"י הכא שב' בזה"ל, לא תתן להם חן, שלא יאמר כמה עמו"ם זה נאה, עכ"ל ע"ש. וכ"כ הרא"ש והרי"ף (ברד"ו א) כהאי לישנא ע"ש. וכן יעו"ש ברמב"ם בפ"י שב' דאסור לומר כמה נאה עמו"ם זה בצורתו וכו', עכ"ל ע"ש. וא"כ מדוייק דדוקא בידעו ומכירו אסור ולא בעלמא, וכש"ג בס"ד, והיינו מה"ת, וכדאיירי באיסור "דלא תחנם" ולא באיסור "דרבנן".

במחלוקת רבי יהודה ורשב"י

שאלה. (שם בגמ') פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהו של אומה זו: תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. רבי יוסי שתק. נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתקנו - לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקין - להושיב בהן זונות, מרחצאות - לעדן בהן עצמן, גשרים - ליטול מהן מכס. צ"ע דבויכוח זה חזינו להדיא שלא כרבי יהודה אלא כרשב"י בגמ' בעבודה זרה דף ב' ע"ב, ורשב"י צדק, דאיתא שם שלעת"ל אמר להם הקדוש ברוך הוא (להומייס): במאי עסקתם? אומרים לפניו: רבש"ע, הרבה שווקים תקנינו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם - לצורך עצמכם עשיתם, תקנתם שווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות - לעדן בהן עצמכם, וא"כ זו תימה על רבי יהודה וצ"ב.

תשובה.

מהרב שמואל ליבוביץ- יתבאר לפי דברי הבית הלוי הידועים, שביאר כיצד העיזו לומר שעשו הכל בשביל ישראל, אלא שלעתיד לבא מולם יראו את האמת, שבאמת כל מה שעשו עשו בשבילנו, ואם כן יבואו ויאמרו את האמת מה שעשו, אך הקב"ה יאמר להם אמת הוא מה שאמרתם, אך אתם לא נתכוונתם לכך כלל, ולכן לא תקבלו על כך שכר. ואם כן מה שאמר ר' יהודה כמה נאים וכו', הכוונה שבאמת הוא כבר ידע את האמת שהכל עשו בשבילנו אך לא שזה כוונתם. ואם תדוק בזה טובא, נמצא מיושב אף השאלה הקודמת,

משיב כהלכה ל"ג בעומר תשעה

שהוא באמת שיבח את המעשים שלהם אך לא בתורת שמגיע להם שכר על כך, אלא להראות כמה הקב"ה דואג לנו ע"י שהגויים עושים לנו כך וכך, אלא שהגויים ששמעו מדבר זה לא ירדו לעומק דבריו והישבו שמתכוין לשיבח אותם, אך הוא רק בא להרבות בסיפור דרכי ההשגחה לצורך עמו ודו"ק בזה והוא נפלא ביותר.

לשון הרע על רשב"י

שאלה. (שם בגמ') הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם, ונשמעו למלכות תלמוד בבלי אמרו (הרומאים): יהודה שעילה - יתעלה, יוסי ששתק - יגלה לציפורי, שמעון שגינה - יהרג. ובהמשך שם בדף לד עמוד א נפק (רשב"י) לשוקא, חזייה ליהודה בן גרים, אמר: עדיין יש לזה בעולם? נתן בו עיניו, ועשהו גל של עצמות. והנה מה שהקפיד עליו כ"כ, ביאר במנורת המאור (פרק יח - לשון הרע עמוד 354) 'פגע ביהודה בן גרים. אמ' עדין בעל לשון הרע בעולם. נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות', וצ"ע הרי איתא בבבא בתרא דף לט עמוד א כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית משום לישנא בישא, (ומשום שזהו עבידא לאיגלווי), וא"כ כאן מכיין שרשב"י אמר זאת בפני שלושה הרי אין איסור לשון הרע, לומר את מה שהוא אמר לאחרים, וא"כ מדוע נענש על כך שסיפר זאת.

תשובה.

[א] בראש יוסף (שם על הגמ') כתב, גמרא הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות עיין פירוש רש"י ותוספת לא שסיפר שישמעו למלכות אלא הוא סיפר לאביו מו' ואפ"ה אסור לעשות כן עיין ר"מ ז"ל הלכות דיעות פ"ז ה"ה ובמגדול עוז שם ואף על גב דהוה מאן שלשה לבר מר"ש בן יוחאי ולית בי' משום לישנא בישא ומ"מ על ידו נשמעו למלכות ועיין ר"ן ולכאורה משמע קצת דכל ישראל ערבים זה לזה חוץ לה"ר ואין מוכיח ומ"מ מבואר שם דאין העולם נתפסים בשביל א' שסיפר לה"ר יעוין שם ואי"ה יבואר:

[ב] ראה באמת שבספר עבודת המלך הלכות דעות פרק ז הלכה ה - כתב שמקור הין לחידוש זה הוא מגמ' זו - שכתב זות"ד. ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה כבר נשמע הדבר ונודע. ולפי"ז אם סיפר הדבר אחד מן השלשה פעם אחרת אין בו משום לה"ר, שהרי אין זה גורם לו היזק עוד שהרי כבר נודע הדבר ומקור הדברים מאותה עובדא הנזכרת, דס"ל לרבנו כשיטת ר"ת ז"ל שם בשבת דהוא אותו ר"י בן גרים תלמיד ר' שמעון בן יוחאי, ובודאי לא היה מספר הדברים לבני ביתו אם היה בזה משום לתא דלה"ר, ועל כן מוכרח לומר דכיון דאמר רשב"י הדברים בפני שלשה כמו שאמרו בגמ' שם הוי סבר ר"י בן גרים דאין בו לה"ר עוד והוא לא נתכוין בודאי להעביר הקול ולגלותו יותר ונענש מ"מ על ידי רשב"י משום דבדברים כאלה דברים של מלכות צריכים להזהר בהם ביותר או מטעמים אחרים שהרי עכ"פ סבלו רשב"י ובנו על ידו כל כך או כמו שכתב המהרש"א ז"ל שהיה לר' יהודה בן גרים להבין מהא דר' יוסי ששתק שלא לספר הדברים לפני אחרים (ועי' מ"ש בהל' עמו"ס טעם אחר ב"ר יוסי) ולפי"ז דוקא בענינים כאלה שכל איסורם הוא משום שהם גורמים היזק לחבירו ואין בהם משום גנות, דברים כאלה אם כבר נאמרו בפני שלשה וכבר נודעו אין בהם משום לה"ר עוד שהרי כל איסורם משום שגורמים הם היזק וכשכבר נודעו הרי אינם גורמים היזק עוד יותר אם לא כמו שכתב רבנו שמתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר, אבל בספור הדברים באקראי בעלמא אין בו משום לישנא בישא משא"כ במספר דברים של גנאי בודאי יש בהם משום לה"ר אם נאמרו ברבים מק"ו.

יכול אני לפטור את העולם מן הדין

שאלה. בגמ' סוכה דף מה עמוד ב, ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי: יכול אני לפטור את כל העולם מלפני מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואילמלי אליעזר בני עמי - מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו - מיום שנברא העולם עד סופו. וברש"י פירש שע"י הצער והייסורים שסבל שהיה במערה י"ג שנים, וצ"ע דהרי מצינו צדיקים

משיב כהלכה ל"ג בעומר תשעה

שהיה להם צער גדול מזה הצער ולא מצינו שאמרו אצלם כן. וגם צ"ע אם היה בכחו של רשב"י לפטור את כל העולם מן הדין, מדוע באמת לא עשה כן.

תשובה.

עיין ברבינו חננאל שם שכתב 'רשב"י היה במערה י"ג שנה ונראה לו בדרך מראות אלהים גודל כבודו והיה יודע בעצמו שהוא חסיד גדול והיה אומר יכול אני לפטור העולם כגון זה האמור בסדום אם אמצא שם כך וכך צדיקים ונשאתי לכל המקום בעבורם מיום (שנברא העולם) [שנבראתי] עד עכשיו כלומר בזכותי יתקיים העולם ולא יחרב ולא ישחית אלהים העולם בעבורי ואפי' אם אין שם צדיק, ואם יהיה אלעזר בני עמי משנברא העולם ועד עכשיו כלומר שלא תהא כליה מגון המבול שהיה בכל העולם כענין שפרשנו למעלה, ואילמלי יותם כו', ולמה יותם, לפי שנתברר לו כי לא קבל מזמיתיו בעוה"ז כלום שכל צדיקים קבלו בעוה"ז מעין השמור להן לעוה"ב, ור' שמעון ובנו ויותם לא קבלו בעוה"ז לפיכך היתה להם זכות גדולה משאר הצדיקים. נתבאר בדבריו שבאמת העולם יכול להתקיים בעבורם שלא יחרב, ואולי לא נזקקו לכך. ודווקא הם שלא אכלו מעין זכותם בעוה"ז.

נס האילן לרשב"י.

שאלה. איך ניזונו רבי שמעון ורבי אלעזר בנו כשנתחבאו במערה מאילן החרובים שנברא בנס (שבת לג:), הרי לכאורה היה בו איסור ערלה. גם צ"ע איך קיימו בכל השנים הללו מצות קידוש ומצות מצה בפסח הרי לא ניזונו רק מחרובא ועינא דמיא.

תשובה.

א. כתב הר"ע מברטנורא על המשנה (ערלה פ"א מ"ד) "והעולה מאליו חייב בערלה, ודוקא במקום ישוב, אבל במקום יערות ומדבריות לא". וכן פסק הרמב"ם (הלכות מעשר שני ונטע רבעי פ"י ה"ו) "העולה מאליו במקום טרשין פטור", ואם כן לא שייך שם כלל איסור ערלה.

ב. ראיתי שמסבירים כך: וכתב עוד בזהר חדש ח"ב רמ"ד דסוד איסור ערלה שהיא קליפה וטומאה. ואיתא בריקאנטי פרשת קדושים דג' שנים הראשונים כוחות הטומאה שולטים באילנות. ואיתא במסכת סנהדרין נט: דאין דבר טמא יורד מן השמים, וכן כאן משמים ירדו להם הני אילני החרובי, ובודאי אין שום חשש של טומאת ערלה בדבר הבא מלמעלה ממעשה ניסים.

ג. בשו"ת דובב מישרים ח"ד (ליקוטי תשובות והערות ח"ב), כתב, "ושמעתי להביא ראיה בדבר נסי ליכא איסור ערלה. ולדעתי נראה בפשיטות דמבואר במתני' דערלה פ"א מ"ב והעולה מאליו חייב בערלה, ובפי' הרע"ב דוקא במקום ישוב אבל במקום יערים ומדברות לא עיין שם, וכן מבואר בש"ע [יו"ד] סי' רצ"ד סעיף כ"ז, והמערה הלא הי' שלא במקום ישוב ועל כן שפיר אילן העולה מאליו פטור מערלה".

מנהג המדורות.

שאלה. במנהג לעשות מדורות ולרקוד סביבן בליל ל"ג בעומר, צ"ע ג' מתוספתא שבת פ"ז א: והמרקד לשלחבת הרי זה מדרכי האמורי. וראה שבט הלוי ח"ז סי' קל"ז וא"כ מה ההיתר בזה מאן, גם צ"ע הרי פסק הרמ"א (תצ"ג) שמנהגי אבלות הספירה נוהגים עד יום ל"ג בבוקר. "ואין להסתפר עד ל"ג בעצמו ולא מבערב (מהרי"ל)". ואם כן, אין היתר לערוך שמחה עם ריקודים ומחולות בליל ל"ג בעומר לדעת הרמ"א ורוב הפוסקים שהולכים לשיטתו, וכן מנהג ברוב מקומות עד היום שאין מסתפרים בלילה. וכך הוא מנהג אשכנזי כמש"כ מהרי"ל. וכל זה בתספורת ונישואין, אבל ריקודים ומחולות של רשות, מבואר בפוסקים שזה יותר חמור ויש אוסרים גם בלג בעומר, וא"כ מה ההיתר לכך.

משיב כהלכה ל"ג בעומר תשעה

מדור אחודה חידה

חידה. כיצד ייתכן שיהיה מותר לשרוף ארון קודש ופרוכת של בימה במדורת ל"ג בעומר.

תשובה. בספר חשוקי חמד סוכה דף נא עמוד א להגר"י זלברשטיין שליט"א – דן האם מותר להשתמש בפרוכת ומפה שבלו לשריפת חמץ ולל"ג בעומר

שאלה. האם מותר להשתמש בפרוכת בלוייה ובמפה בלויים, לשריפת חמץ או למדורת ל"ג בעומר, וכעין מה שנאמר במסכת סוכה דף נא ע"א מבלי מנסי הכהנים ומהמנייהן מהם היו מפקיעים ובהן היו מדליקין?

תשובה. בחידושי הריטב"א (החדשים הוצאת רייכמן במסכת שבת דף כא) הקשה איך היו מדליקים מבגדי כהונה לשמחת בית השואבה, הא תשמישי קדושה נגזזים, ותר"ץ דכיון דשמחת בית השואבה מצוה היא, ושריפתם לצורך מצוה הם אין לך גניזה כמזה, עכ"ל. ולפי זה אולי מותר גם לשרוף את הפרוכת ואת המפה הפרוסה על הבימה לצורך שריפת חמץ, דאין לך גניזה כמזה, אך צ"ע אם מותר לשורפה במדורת ל"ג בעומר.

ומו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א (קובץ תשובות ח"ג סי' כה) דן בשאלה מעין זו וכתב וז"ל: "כתב החוות יאיר (סימן קסב) ולולי דמסתפינא אמינא דדוקא אם אפשר להשתמש בו על ידי הדחק, מה שאין כן כשנתקלקל לגמרי, שאי אפשר להשתמש בו עוד, אולא קדושתיהו, והא דאמר בש"ס האי תיבותא דאירפט, אין לשון אירפט שבירה לגמרי וכו' עיין שם, ועיין בזרע אמת (ח"ג סימן יט) שהביא סייעתא לדבריו אשר התיר בבלו הני מטפחות דאינם ראויים עוד לתשמישן יש להתיר למוכרן ולשנותן. ובתשובות שבות יעקב (ח"ג ס"י) התיר לשרוף כתבי קודש הקרועים והבלויים, באופן שאי אפשר לגנוזם מתוך ריבוי כתבי הקודש הטעונים גניזה, אלא שהוא מוסיף, מכל מקום כדי שלא יזלזל בכבוד כתבי הקודש, ראוי לעשות בדרך זה שישרוף אותם מעט מעט בצניעה ואחר כך יצניע האפר.

והנה אף דקיי"ל (באו"ח קנד) דלא מיקרי ארון הקודש אלא אם הוא כעין ארגז שאינו עשוי רק לכבוד התורה, אבל ארון הבנוי בחומה שנעשה לשמירה לא מיקרי תשמישי קדושה דהוה כחדר בעלמא, אבל בנידון דידן יש להניח שעשו ארון עץ תוך חלל החומה, ובכהאי גוונא הארון הוא תשמישי קדושה כמו שכתבו האחרונים, עיין משנ"ב (שם ס"ק טז), גם בעצם הדין אם יש לחלק בזה, לא ברירא מילתא, עיין שם בביאור הלכה. ולכן נראה שיש למכור את הקרשים על פי הגבאים והמתפללים, ובתשמישי בית הכנסת אין נפקא מינא בין ביהכנ"ס של כפרים לכרכים וכנ"ל, ועל ידי זה פקע קדושתיהו גם ממשמשי קדושה, ובמחיר שיתקבל יקנו ספרי תהלים לבית הכנסת. ואחרי כן יש לשורפם, ורצוי לשורפם בל"ג בעומר בהדלקת רשב"י, והיה רצוי לאסוף את האפר לגנוזם, עכ"ד.

הרי שהתיר מו"ח שליט"א לשרוף ארון קודש במדורת ל"ג בעומר, ואולי י"ל דה"ה בעניננו יהיה מותר לשרוף פרוכת ומפה בלויים [כשאי אפשר יותר להשתמש בהם], במדורת ל"ג בעומר, וצ"ע.

חידה. העשרים וארבע אלף תלמידי ר"ע, גלגול של איזה נשמות הם היו.

תשובה. בספר חסד לאברהם (אזולאי – מעין ה' נהר כ"ה) כתב בשם רח"ו שזמרי נתגלגל בר"ע, וכ"ד אלף שמתו במגיפה היו כ"ד אלף תלמידי ר"ע. וראה בספר "גלגולי נשמות" לרמ"ע מפאנו (סי' ע"ו), דכ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו בין פסח לעצרת, הם גלגול של כ"ד אלף המותים במגפה על דבר פעור (במדבר כה, ט).

חידה. איזה דבר קרה בל"ג בעומר בדור המדבר, שיש מי שאומר שימחמתו אנו קצת מרבין בו בשמחה ביום זה.

תשובה. חת"ס (יו"ד סי' רלג) התחיל המן לרדת. ודלא כבבלי.

וז"ל שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן רלג

משיב כהלכה ל"ג בעומר תשעה

ולפ"ז ביום ל"ג הוא הוד שבהוד להורדות הניצוצות ולעומת זה הוא תפארת שבתפארת להיורדים להעלות בקדש ויש לבחון כי רגילים להתחיל מנהג קצת אבילות מיום ב' אייר עד יום ל"ג לעומר והנה יום ב' אייר הוא ממש הדין מיום ל"ג כי אז הוא הוד שבהוד להעולים ותפארת שבתפארת להיורדי' מתחילים להתאבל וביום ח"י אייר הוא הדין [מיו' ב' אייר כי אז הוא הוד שבהוד להעולים] ושמחים בו ומה שכתבתי מהעלאה ממטה למעלה כן הוא כי כל ימי הספירה מונחים בין יום שבת ליום נון /ג' כי ממחרת השבת תספרו עד יום נון וידוע מדת שבת התחתונה ונון אימא עילאה הרי שעולים בו וכנ"ל ולפי דא' במדרש שמיום שכלה החררה שהוציאו ממצרי' הלכו ג' ימים בלא לחם ואח"כ ירד המן א"כ הי' הורדת המן ביום ל"ג בעומר ודאוי' לעשות לזה זכר טוב אך הוא נגד ש"ס פר"ע ושם הארכתי מ"מ לעשותו יום שמחה והדלקה ובמקום ידוע דוקא שיהי' תל תלפיות שהכל נפנים לשם לא ידעתי אם רשאים לעשות כן והנה כעין מ"ש רלב"ח במי שנדר לקבר שמואל הנביא יע"ש וכבר עלה בלבי לומר לפמ"ש רמב"ן באגרת הנפלא שלו שכל מקום המקודש יותר מחברו הרוב ושם יותר מחברו ע"כ הואיל ובעו"ה עדיין לא הגיע עד עתה זמן בנינו ע"כ הי' זאת כדי שלא יתישב ירושלים ביתר עז כי לא זכינו לכך מי יתן ויזכני הי"ת להיות ממישבים של ירושלים ועכ"פ לא ממהרסים וממחריבים ח"ו להאריך גלות ישראל.